

WYDZIAŁ NAUK HISTORYCZNYCH I PEDAGOGICZNYCH

INSTYTUT PSYCHOLOGII
ul. Jana Władysława Dawida 1
50-527 Wrocław

tel. +48 71 367 20 01 w.126
fax +48 367 18 14

psychologia@uwr.edu.pl | www.psychologia.uni.wroc.pl

Wrocław, dnia 31 marca 2023 roku

dr hab. Piotr Sorokowski, prof. UWr

Instytut Psychologii

Uniwersytet Wrocławski

Recenzja pracy doktorskiej mgra Rafała Mudy pt. „Wpływ efektu języka obcego na podejmowanie decyzji – testowanie mechanizmów leżących u podstaw efektu”

W związku z pismem otrzymanym od dyrektora Instytutu Psychologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, prof. dr hab. Grażyny Krasowicz-Kupisz, przedstawiam recenzję pracy doktorskiej Pana magistra Rafała Mudy pt. „Wpływ efektu języka obcego na podejmowanie decyzji – testowanie mechanizmów leżących u podstaw efektu” napisanej pod opieką dr hab. Michała Białka oraz prof. UWr oraz prof. dr hab. Barbary Gawdy.

1. Wartość naukowa i merytoryczna rozprawy

W pracy doktorskiej Pan Rafał Muda weryfikuje mechanizmy tzw. efektu języka obcego. Jak wykazały wcześniejsze badania, używanie języka obcego może wpłynąć na podejmowanie decyzji i skłonić ludzi do dokonywania innych wyborów niż w języku ojczystym. Zjawisko to nazwano „efektem języka obcego”. Badania sugerują, że korzystanie z języka obcego może zmniejszyć reakcje emocjonalne i skłonić do podejmowania bardziej racjonalnych decyzji, ale może też wpłynąć na procesy poznawcze i doprowadzić do podejmowania błędnych decyzji. Jednak dokładny mechanizm działania efektu języka obcego nadal nie jest znany, a niektóre badania wskazują, że używanie języka obcego nie zawsze przynosi korzyści.

Wcześniejsze badania i prace teoretyczne wskazywały na dwa główne wyjaśnienia efektu języka obcego - to mechanizmy emocjonalny i poznawczy. Mechanizm emocjonalny sugeruje, że używanie języka obcego obniża reakcje emocjonalne, co prowadzi do mniejszej skłonności do podejmowania skrzywionych decyzji. Mechanizm poznawczy zakłada, że używanie języka obcego skłania do częstszego uruchamiania procesów refleksji zamiast polegania na intuicji, co prowadzi do mniejszej skłonności do podejmowania skrzywionych decyzji. Autor doktoratu przeprowadził badania empiryczne (łącznie 8 eksperymentów, w których analizowano dane od 1187 badanych), aby zweryfikować proponowane mechanizmy leżące u podstaw efektu języka obcego. Wcześniejsze badania sugerowały te mechanizmy, ale nie sprawdzały niezależnie ich siły oraz miały wiele wad metodologicznych – prawdopodobnie dlatego przynosiły też sprzeczne wyniki. Badania mgra Mudy wykazały, że podejmowanie decyzji w języku obcym skutkowało mniejszą skłonnością do deontologicznych i utylitarnych sądów moralnych w porównaniu z podejmowaniem decyzji w języku ojczystym. Stwierdzono, że u podstaw tego efektu leżą mechanizmy emocjonalne, w szczególności zmniejszona wrażliwość na krzywdę, która dotyczyła zarówno poświęcenia jednej osoby dla większego dobra, jak i uratowania grupy ludzi. Jednak jego dalsze badania nie wykazały wpływu języka na decyzje dotyczące podejmowania ryzyka. Wyniki sugerują zatem, że emocjonalny mechanizm leżący u podstaw efektu języka obcego jest mniej prawdopodobny niż alternatywne wyjaśnienia, takie jak zmniejszona waga konsekwencji i zmniejszona obawa przed wyrządzeniem krzywdy.

Wszystkie opisywane prace przeszły proces recenzji w prestiżowych czasopismach (*Journal of Experimental Psychology; Quarterly Journal of Experimental Psychology; Journal of Gambling Studies; Cognition*) o zasięgu międzynarodowym. W pełni zgadzam się z opinią recenzentów, którzy zaakceptowali prace będące poszczególnymi częściami recenzowanego przeze mnie doktoratu do druku. Opisując prace wchodzące w skład doktoratu w pewnym uogólnieniu, należy stwierdzić że: Autor umiejętnie wprowadza czytelnika w tematykę badawczą, posługuje się adekwatną i najnowszą literaturą przedmiotu, w sposób jasny formułuje hipotezy badawcze, poprawnie i pomysłowo projektuje badania i ich metodologię, rzetelnie przeprowadza badania, adekwatnie używa narzędzi statystycznych, wreszcie krytycznie analizuje wyniki i potrafi je przedstawić i zinterpretować na tle literatury przedmiotu. Pracę charakteryzuje wyjątkowa jasność wyводу i poprawność wniosków.

Dodatkowo, należy podkreślić, że przedstawione do oceny artykuły są jednorodne tematycznie i dobrze współgrają w ramach cyklu przedstawionego do oceny, a tematyka i hipotezy przedstawionych badań wzajemnie się uzupełniają.

3. Poprawność redakcyjna rozprawy

Zarówno opublikowane artykuły jak i przesłane mi materiały (np. streszczenie, czy streszczenia poszczególnych artykułów) są napisane zrozumiale i zredagowane w przejrzysty sposób, co nie jest niestety normą dla tego typu prac, przynajmniej tych, które miałem możliwość czytać czy recenzować w przeszłości. Wydaje mi się, że streszczenie prac, które opracował autor jest ponadnormatywne, przy niewielkim uzupełnieniu nadawałoby się do przedstawienia jako niezależna od artykułów praca doktorska.

4. Potencjalne uwagi krytyczne i polemiczne

Jak powyżej napisałem, w pełni podzielam i podtrzymuje pozytywną ocenę opublikowanych artykułów naukowych wchodzących w skład pracy doktorskiej. Oczywiście, prace te (ja prawie każde inne prace naukowe) zawierają też pewne drobne błędy i niedopatrzania. W moim rozumieniu ustawy i procedury nadawania doktoratu, nie jest konieczne abym je tutaj szczegółowo wymieniał. Przy tak dobrej pracy doktorskiej, już opublikowanej w bardzo dobrych czasopismach naukowych, byłoby z mojej strony nietaktem abym je nieco „na siłę” próbował wynajdywać.

Aby jednak mgr Muda miał okazję w jakikolwiek sposób wejść ze mną w dyskusję podczas obrony pracy, chciałbym go poprosić o rozwinięcie i ustosunkowanie się do poniższego wątku przedstawionej do oceny pracy. Prawie na całym świecie, obserwujemy w ostatnich dziesięcioleciach modę/potrzebę uczenia się języków obcych. W wielu krajach, językiem równie powszechnym do ojczystego staje się na przykład język angielski. Inną sytuację, ale podobny efekt, obserwujemy w sytuacji wielkich podbojów czy akulturacji poszczególnych odrębnych społeczeństw wchodzących obecnie w skład zróżnicowanych kulturowo krajów. Społeczeństwa te, posiadały własne języki, a obecnie powszechnie posługują się językiem (przykładowo) chińskim, rosyjskim, czy indonezyjskim. Wreszcie, istnieje też ogromna liczba społeczności tradycyjnych na świecie, dla których normalne jest posługiwanie się kilkoma językami (np. prawdopodobnie każde plemię w Tanzanii zna swój

rdzenny język, ale także język plemion sąsiednich oraz Suahili). Chciałbym się dowiedzieć, czy w opinii autora doktoratu, jego badania (i jego współpracowników), ale także inne badania w podobnym nurcie tematycznym, mogą wyjaśniać pewne społeczne zjawiska historyczne w regionach, w których pojawia się nowy dominujący język? Czy badania te pokazują na pewne zagrożenia społeczne, których powinniśmy się starać unikać? Wreszcie, czy w opinii autora, byłibyśmy w stanie włączyć, wpływ nauki nowego języka i jego powszechnego używania w dużych grupach społecznych/regionach geograficznych, do opisywania szerszych procesów i zjawisk ewolucji kulturowej (rozumianej jak w przykładowo w tym artykule: Mesoudi, A., Whiten, A., & Laland, K. N. (2006). Towards a unified science of cultural evolution. *Behavioral and brain sciences*, 29, 329-347). Z oczywistych względów wymogi edytorskie prac naukowych, nie pozwalają na zamieszczenie tak szeroko pojętej dyskusji uzyskanych wyników, ale byłbym niezmiernie ciekawy opinii w tym zakresie Autora doktoratu.

5. Ocena końcowa

Ja, niżej podpisany stwierdzam, że recenzowana rozprawa doktorska Pana Rafała Mudy z naddatkiem spełnia warunki określone w ustawie wnioskuję o dopuszczenie Pana Rafała Mudy do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Jednocześnie wnioskuję o wyróżnienie przedstawionej mi do oceny rozprawy doktorskiej. Przedstawiona praca zdecydowanie wyróżnia się na tle standardowych prac doktorskich na wszelkich możliwych poziomach oceny (np., pomysł, jasność wyводу, znajomość literatury, jakość, liczba i pomysłowość prowadzonych eksperymentów), co warte podkreślenia projekt ten już w czasie doktoratu został opublikowany w czterech prestiżowych międzynarodowych czasopismach naukowych. Co więcej opublikowane prace mają wpływ na światową naukę (w chwili pisania tej recenzji, miały w sumie 122 cytowania). Z pełnym przekonaniem stwierdzam, że cykl ten nie tylko spełnia (z wyróżnieniem) wymogi pracy doktorskiej, ale też spełnia wymogi przez ostatnie lata stawiane pracom habilitacyjnym.

31 marca 2023 roku

data sporządzenia recenzji

.....
dr hab. Piotr Sorokowski, prof. UW